

 een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Nu al aan de slag: Burgerschap

10 oktober

Ronde 3: 15.45 – 16.45 uur

Johan van Driel en Maaike Oberink

 een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Maaïke Oberink

Johan van Driel

 een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Programma

- Visievorming
- Burgerschapsbeleid
- Aan de slag:
Burgerschapspraktijk

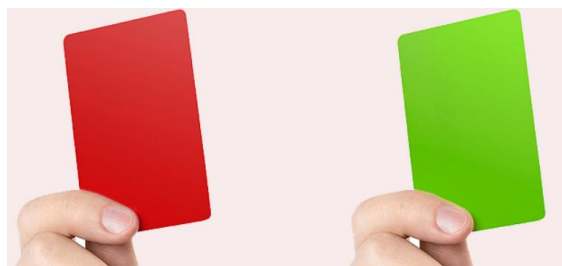
/ een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Stelling 1

Burgerschap is een vak
apart.

Eens

Oneens

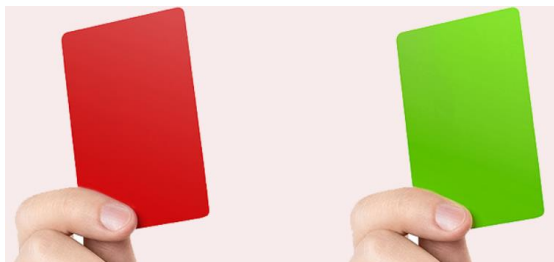
/ een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Stelling 2

De levensbeschouwelijke
visie van een school
beïnvloedt
burgerschapsonderwijs.

Eens

Oneens

/ een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Stelling 3

Leerlingen zijn
onvoldoende op de hoogte
van hoe het dagelijks leven
in Nederland 'werkt'.

Eens

Oneens

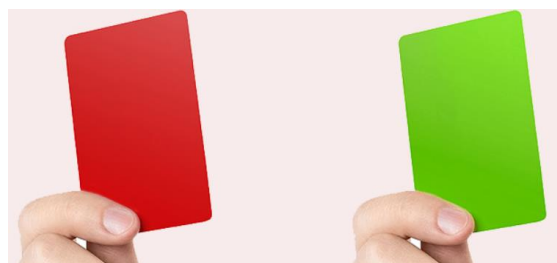
/ een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Stelling 4

Bij burgerschap draait
het meer om kunnen
doen dan om weten wat.

Eens

Oneens

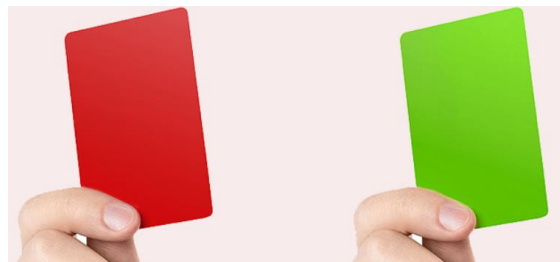
/ een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Stelling 5

Excursies zijn
onlosmakelijk verbonden
met goed
burgerschapsonderwijs.

Eens

Oneens

Beleid

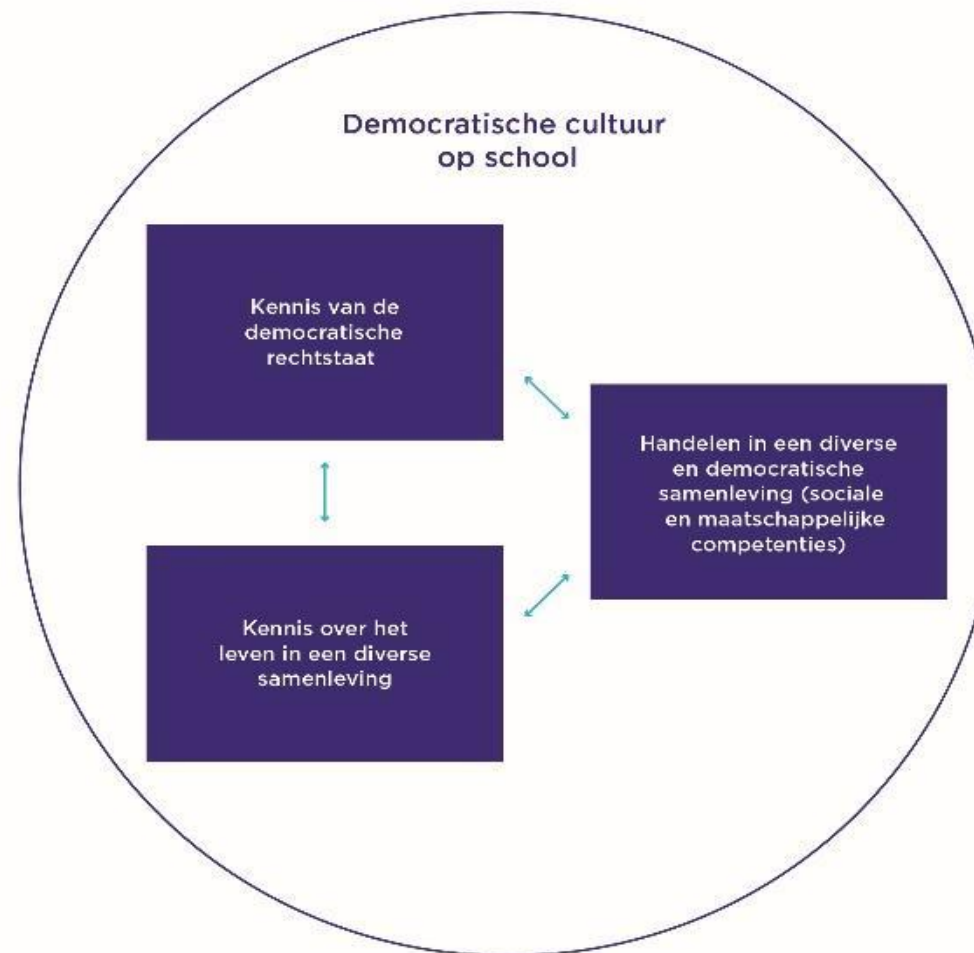
Wettelijke eisen:

- 4 domeinen
- Onderlinge samenhang

Hessel Nieuwelink:

Burgerschap gaat over **invoegen**
in de samenleving en **vormen**
van de samenleving.

/ Basisvaardigheden burgerschap

 een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Toezichtskader Inspectie:

Burgerschap richt zich in ieder geval op bevordering van de **basiswaarden** van de democratische rechtsstaat en de **kennis, houdingen en vaardigheden** die daarbij van belang zijn. Dat geldt ook voor de **sociale en maatschappelijke competenties** die nodig zijn in de pluriforme democratische samenleving, en de **kerndoelen** (35, 36, 38, 43, 44, 45 en 47) die daaraan gerelateerd zijn.

Stappenplan en adviezen versterken basisvaardigheden burgerschap

Stap 1: Analyse huidige situatie

- Beschrijf de visie en doelen van jouw school op burgerschap. Houd daarbij rekening met;
 - de sociale, maatschappelijke, pedagogische en levensbeschouwelijke uitgangspunten van jullie school;
 - de eisen van overheid ten aanzien van burgerschapsvorming (burgerschapswet);
 - de aanknopingspunten in het huidige curriculum (kerndoelen en schooleigen doelen).
- - de huidige kennis, vaardigheden en houdingen van leerlingen ten aanzien van burgerschap.

Beschrijf welke onderdelen (on)voldoende aandacht krijgen in het onderwijs op jullie school. Maak daarbij gebruik van de factsheet en handreiking burgerschap (hoofdstuk 1).

Stap 3: Uitvoering

- - Communiceer het Plan van aanpak regelmatig met alle betrokkenen.
- Monitor de opbrengsten van het onderwijs door bijvoorbeeld portfolio's, gesprekken, observaties door de leerkracht, toetsen.
- Vergelijk de uitkomsten van de monitoring met de oorspronkelijke doelen.
- Stel het beleid (indien nodig) bij: Verdienen de doelen verheldering? Komen alle activiteiten tot hun recht? Past de visie nog?

Stap 2: Plan van aanpak

- Beschrijf:
 - over welke kennis, vaardigheden, houdingen leerlingen moeten beschikken aan het einde van hun schoolperiode en hoe deze zichtbaar worden;
 - aan welke (deel)onderwerpen je per leerjaar werkt. Maak daarbij gebruik van het burgerkaartenspel en/of de inhoudskaarten burgerschap;
 - in welke vorm je de lessen burgerschap geeft (bijvoorbeeld: instructie, projecten) en waar deze plaatsvinden (binnen / buiten school). Zie ook: Plaats van burgerschap;
 - welke verbanden je legt met andere leergebieden (bijvoorbeeld wereldoriëntatie / mens & maatschappijvakken / talen);
 - welke rol alle betrokkenen hebben in de uitvoering van het proces (bijvoorbeeld leraren, schoolleiders, ouders en externen voor leren buiten de school);
 - de middelen die nodig zijn om dit plan uit te voeren (bijvoorbeeld budget, scholing, leermaterialen);
 - Houd bij het ontwerpen van beleid en lessen rekening met inzichten vanuit de wetenschappelijke literatuur (zie adviezen).

Zie ook: handreiking burgerschap (hoofdstuk 2 en 3).

Plaats in het curriculum

Samenhang

- ✓ Ontmoeting met vluchtelingen.
- ✓ Verschillende perspectieven op vluchtelingen.
- ✓ Reflectievragen: Wat betekent het om / Wat betekent dit voor jouw gedrag?

Concreet aan de slag: Burgerkaartenspel

https://www.slo.nl/publish/pages/17687/burgerkaartenspel_slo.pdf

3 kaarten: Democratie (geel)

4 kaarten: Diversiteit (blauw) of (roze)

4 kaarten: Maatschappelijke thema's (paars)

9 kaarten: Burgerschapsvaardigheden (groen)

4 kaarten: Schooleigendoel / Notitiekaarten (rood)

Versie 2020 → herziene versie volgt na oplevering kerndoelen

Thema's

Democratie

1. Vrijheid en gelijkheid
2. Macht in inspraak
3. Democratische cultuur

Diversiteit

4. Identiteit
5. Diversiteit
6. Solidariteit

Maatschappelijke / Mondiale thema's

7. Globalisering
8. Duurzaamheid
9. Gezondheid
10. Technologisch burgerschap

Vraag:

Aan welke burgerschapsinhoud besteed je veel aandacht?

Kies een kleur (geel, rood of paars) en houd die kleur kaart omhoog.

Plenair:

Wat valt op?

Aan de slag

- Maak twee stapels van de gele, roze en paarse kaarten:

Doen we al of **Doen we nog niet**

- Stapel **Doen we al**: hoe tevreden zijn we ermee?

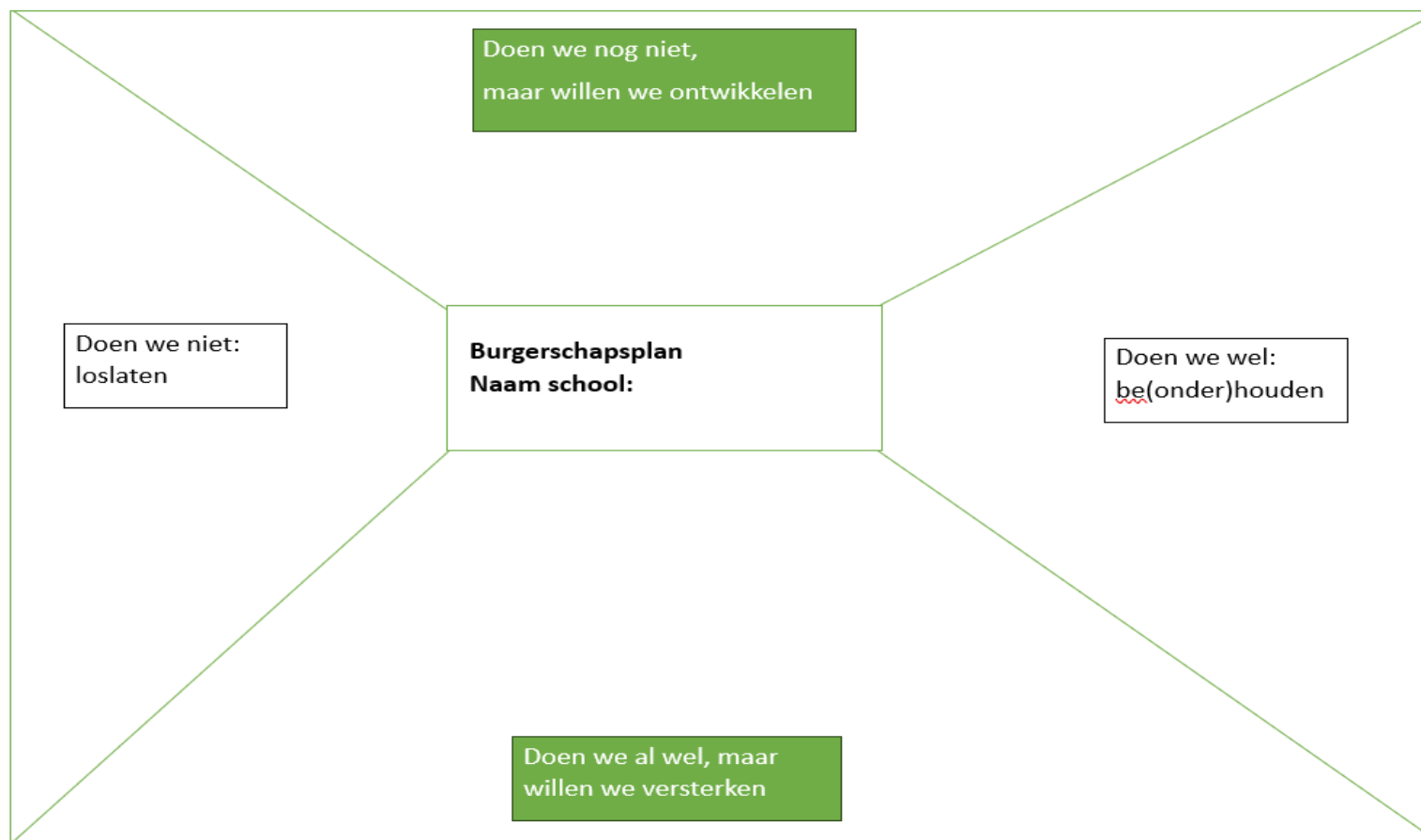
- Willen we behouden, onderhouden
- Willen we versterken

- Stapel **Doen we nog niet**: hoe tevreden zijn we ermee?

- Willen we ontwikkelen
- Willen we loslaten

- Verdeel de stapels over de vier vlakken op de placemat
- Bespreek met elkaar wat opvalt, kijk met name naar de groene vlakken

Vervolg: eerste aanzet tot een activiteit of lessenserie

Format: Eerste aanzet tot een lesactiviteit / lessenserie burgerschap

Centraal thema / titel									
Welk leergebied / vakles / vakoverstijgend?	Voor welke groep / jaartaag is deze les / zijn deze lessen bedoeld?								
<p>The diagram consists of four blue boxes arranged in a diamond shape, connected by orange arrows. The top box is labeled 'Vakken', the bottom 'Inhoudsopgave met de samenhang', the left 'Pedagogisch achtergrondkennis', and the right 'Inhoudsopgave aansluitende programma's'. In the center, there is an orange box with the text 'Eerste aanzet tot lesactiviteit of lesprogramma's'.</p>									
Welke periode van het jaar?	Welk burgerschapskerndoel of welke kerndoelen zijn te koppelen aan deze lesactiviteit / lessenserie?	<table border="1"> <tr><td>Oefenplaats voor democratie</td></tr> <tr><td>Vrijheid</td></tr> <tr><td>Gelijkwaardigheid</td></tr> <tr><td>Solidariteit</td></tr> <tr><td>Democratische rechtsstaat</td></tr> <tr><td>Invloed en macht</td></tr> <tr><td>Maatsch. vraagstukken</td></tr> </table>	Oefenplaats voor democratie	Vrijheid	Gelijkwaardigheid	Solidariteit	Democratische rechtsstaat	Invloed en macht	Maatsch. vraagstukken
Oefenplaats voor democratie									
Vrijheid									
Gelijkwaardigheid									
Solidariteit									
Democratische rechtsstaat									
Invloed en macht									
Maatsch. vraagstukken									
Welke leerdoelen (lessenserie) en/of lesdoelen wil je behalen? Bijv. kennis, vaardigheden, houding									
Vorm Bijv. instructie, project, etc.	Locatie Binnen / buiten de school	Omvang Aantal uur / duur							

Benodigdheden en voorwaarden Denk aan: Leermaterialen, budget, scholing, organisatorische voorwaarden, etc.
Welke rol hebben de betrokkenen / uitwaaiermogelijkheden Denk aan leraren, schoolleiders, ouders, externen, etc.
Korte beschrijving van de les / lessenserie

slo

 een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Vragen?

Websites

[Vakportaal burgerschap](#)

[Basisvaardigheden burgerschap](#)

[Expertisepunt burgerschap](#)

[Onderwijsinspectie](#)

slo / een doordacht curriculum dat doen we *samen*

sectoren ▾ thema's ▾ instrumenten over SLO ▾ 🔍

home • over je vak/leergebied • vakportaal burgerschap

/ Vakportaal burgerschap

9 januari 2023

Wil je op de hoogte blijven van ontwikkelingen op het gebied van burgerschap in het primair-, voortgezet en gespecialiseerd onderwijs, dan ben je hier aan het goede adres.

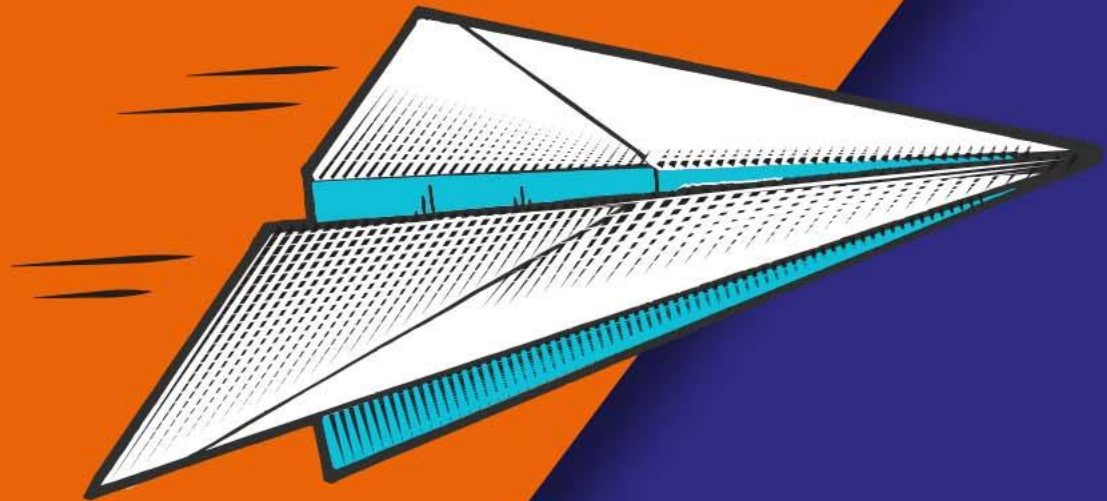
Je vindt op deze site informatie over onderwijsdoelen voor burgerschap, de nieuwe wettelijke eisen en het toezicht daarop, tips hoe je als school je visie kunt bepalen en hoe je je onderwijsaanbod daarop af kunt stemmen. Publicaties, websites, onderzoeken, nieuws en aankondigingen zijn op deze website snel en makkelijk toegankelijk. Kies in het rechtermenu voor de verschillende sectoren.

Contactpersoon: [Annette van der Laan](#)

burgerschap binnen de sectoren

Klik door naar de verschillende sectoren om te zien welke thema's er rond burgerschap spelen. Je vindt hier bijvoorbeeld relevante publicaties en leestips.

- > burgerschap in het po
- > burgerschap in het so
- > burgerschap in het vso
- > burgerschap in het vmbo
- > burgerschap in het havo/vwo
- > burgerschap in het praktijkonderwijs

Hartelijk dank!
Voor vragen: m.oberink@slo.nl of
j.vandriel@slo.nl